

Een duurzame samenwerking en goed besturen in de gemeente Someren

Verslag van het informatietraject en advies voor coalitievorming in de gemeente Someren voor de periode 2022 – 2026

Inleiding

Voorafgaande aan de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 heeft de gemeenteraad besloten om een informateur van buiten te vragen voor het informatieproces. Zo is besloten om dit proces vooraf te laten gaan aan de formatieonderhandelingen. Hiervoor ben ik, Ed Mathijssen, benaderd.

Het proces

Opdracht

Aan mij is als informateur de opdracht gegeven te onderzoeken hoe een nieuw college gevormd kan worden. Gaandeweg het proces is door de politieke partijen gevraagd dit breder te trekken. Behalve het vormen van een nieuw college moet dit gebeuren op een dusdanige wijze dat er een stabiel dagelijks bestuur komt dat in goede harmonie samenwerkt met de gemeenteraad. Dit moet een basis zijn voor goede persoonlijke verhoudingen binnen een goed functionerend politiek klimaat.

Deze zoektocht heeft voornamelijk bestaan uit het voeren van gesprekken waarbij alle politieke partijen individueel in een persoonlijke sfeer door mij zijn ontvangen.

Gesprekken

De gesprekken hebben plaatsgevonden in 3 rondes op 19, 21 en 25 maart en 1 april 2022. Aanwezig waren steeds 2 vertegenwoordigers van de politieke partij. De gesprekken werden ondersteund door een ambtelijk secretaris. In deze in ontspannen sfeer verlopen gesprekken is een aantal vragen aan de orde gekomen:

- Wat is uw afdronk van de verkiezingen en het resultaat ervan?
- Welke coalitie heeft de voorkeur?
- Heeft u een wethouderskandidaat, en zo ja wie is dat?
- Wethouders van buiten?
- FTE aan wethouders?
- Welke portefeuilles hebben de voorkeur?
- Wilt u meedoen, ook zonder een wethouder te leveren?
- Zijn er partijen die u uitsluit?
- Wat zijn belangrijke speerpunten, breekpunten of beleidsonderwerpen?

Bevindingen

Sfeer

Tijdens alle gesprekken is uitgebreid stilgestaan bij het politieke probleem dat gemeente Someren trof nadat begin vorig jaar een wethouder door de raad werd ontslagen. Dat heeft het vertrouwen van burgers in een goed openbaar bestuur geraakt. Ondanks dit verleden is er bij alle partijen de wil om het goede te doen voor Someren inclusief alle kerkdorpen en de inwoners. Dit bindt partijen en mag in deze bestuursperiode als meetlat gebruikt worden in debatten en onderlinge verhoudingen. Alle partijen hebben zich in de gesprekken met mij als informateur constructief opgesteld.

Verhoudingen

De verkiezingsuitslag heeft een beperkte invloed gehad op de politieke verhoudingen in de gemeenteraad. Er zijn nog steeds zes partijen waarvan er vier een gelijk aantal zetels hebben behaald, een partij heeft een zetel meer, en een partij heeft een zetel minder.

Wel van grote invloed op het recente verleden, de verkiezingsuitslag en de toekomst is de kwestie van de ontslagen wethouder. Dit heeft ook zijn weerslag op persoonlijke verhoudingen tussen raads- en collegeleden, de gemeentelijke organisatie en de gemeenschap.

Dit alles betekent in mijn ogen niet dat er sprake is van een onstabiele bestuurlijke situatie. Door de eerdergenoemde constructieve houding van alle partijen is er een gedeelde ambitie. Dit vraagt echter wel om duidelijke afspraken voor een goede politieke samenwerking. Uit de gesprekken komt onder andere naar voren dat er twee belangrijke voorwaarden zijn om de samenwerking mogelijk te maken:

- Er is geen draagvlak voor een terugkeer van de ontslagen wethouder in het college.
- Het is van belang dat álle raadsleden de integriteitscode of gentle agreement ondertekenen en ernaar handelen.

Alle partijen hebben aangegeven hiermee akkoord te zijn.

Inhoud

In de gesprekken is gezegd dat het van belang is om de hierboven genoemde voorwaarden op te lossen voordat er toegekomen kan worden aan het bespreken van de inhoud. Ook is de verwachting uitgesproken dat, gezien de inhoud van alle verkiezingsprogramma's, er inhoudelijk goede afspraken gemaakt kunnen worden. Er zijn geen dilemma's die een breekpunt veroorzaken. Belangrijke thema's die genoemd zijn:

- Wonen/bouwen in alle kernen
- Investeren in een goede gemeentelijke organisatie
- Samenwerking in de regio
- Gezond financieel beleid
- Burgerparticipatie
- Goed sociaal beleid.

De nieuwe bestuurlijke samenwerking

Samenspel raad

Omdat de traditionele verhoudingen tussen coalitie en oppositie niet altijd leidend zijn en omdat een goede samenwerking in de raad gewenst is, is gesproken over de mogelijkheid van een raadsbreed programma. De voors en tegens zijn besproken met als uitkomst dat de voorkeur toch uitgaat naar een coalitieprogramma. Om ook de oppositie een rol te geven in het coalitieprogramma is het van belang dat de coalitie de hand reikt en ook speerpunten vanuit de oppositie opneemt in hun programma. Wellicht is het ook verstandig om andere partners, in en extern, te betrekken.

Het belang van goede verhoudingen en een constructieve samenwerking in de gemeenteraad is van groot belang. Dit bereik je door het samen te doen. Een belangrijke 1^e stap hierin is de ondertekening van het gentle agreement over de integriteit. Als iedereen dit doet is dit een duidelijk signaal en een goede basis voor de onderlinge verhoudingen en de samenwerking.

Akkoord

Mijn advies is om het op te stellen coalitieakkoord niet te gedetailleerd te laten zijn. Spreek met elkaar ambities af in plaats van een concreet uitgewerkt programma. Zo is de samenwerking tussen alle partijen makkelijker te organiseren en blijft er ruimte voor het politieke debat. Dus een akkoord op hoofdlijnen.

Mogelijke coalitie

Zoals bij de inleiding gemeld is mijn opdracht om te onderzoeken op welke wijze een stabiel college samengesteld kan worden. Met dit als uitgangspunt, mijn bevindingen uit de gesprekken en alle ingebrachte overwegingen ben ik tot mijn advies gekomen. Hierbij heb ik rekening gehouden met de politieke realiteit en de gegroeide beeldvorming die over partijen en personen is ontstaan.

Gesproken is over wethouders van buiten. Over de term 'van buiten' wordt verschillend gedacht. Partijen bedoelen hiermee professionals die komen van buiten Someren, maar ook wordt gedacht aan geschikte kandidaten uit Someren die niet of sinds kort actief zijn in de lokale politiek. Al met al stel ik voor om de keuze tussen een interne of externe wethouderskandidaat over te laten aan de partijen.

Omvang

Gezien de verdeling van de zetels is een meerderheid met 2 partijen mogelijk. In de gesprekken is duidelijk gesteld dat een coalitie moet bestaan uit 3 partijen die bij voorkeur een royale meerderheid heeft. Zo blijft er in de gemeenteraad een goede balans tussen coalitie en oppositie: 3 – 3.

Voor het aansluiten van een partij zonder het leveren van een wethouder is geen draagvlak. Ook het aantal FTE voor de wethouders is besproken. In het algemeen is gezegd dat een deeltijdfunctie voor een wethouder lastig is en kan leiden tot een oneerlijke situatie; wel 100% werken tegen een lager salaris.

Getalsmatig hebben Gemeenschapslijst en CDA een meerderheid in de raad. Gezien de verkiezingsuitslag is er in de gesprekken gezegd dat deze 2 partijen logische deelnemers zijn in de coalitie. Dat betekent dat een 3^e partij moet aansluiten. Alle 4 overige partijen hebben gezegd hier verantwoordelijkheid in te willen nemen.

Partij van de Arbeid Someren stelt zich gezien de verkiezingsuitslag bescheiden op, dit omdat er een zetel is verloren. Leefbaar Someren is terughoudend en Lokaal Someren en Someren-Heide en Wij zijn Someren-VVD hebben beiden veel ambitie om deel te nemen.

De beoogde coalitie

Daarom adviseer ik de gemeenteraad om na deze informatieronde de samenwerking tussen Gemeenschapslijst, CDA en Wij zijn Someren-VVD uit te werken. Deze coalitie geeft het breedste evenwicht en kan voldoende comfort geven voor een goed bestuurbaar Someren. Dit comfort komt tot uitdrukking in de verhouding van de raadszetels: 6 – 4 – 3. Dit omdat er in de gesprekken is gezegd dat er gewicht en tegengewicht moet zijn voor stabiliteit in de coalitie. Ook geeft deze combinatie de mogelijkheid om ervaring (CDA) en nieuw elan (Gemeenschapslijst en Wij zijn Someren-VVD) samen te brengen in een nieuw college.

Van belang is dat de eerdergenoemde voorwaarden, geen terugkeer van de ontslagen wethouder in het college en het ondertekenen van de integriteitscode/gentle agreement door ieder raadslid individueel, worden ingevuld.

In deze coalitie zijn alle partijen met 1 wethouder (1 fte) vertegenwoordigd in het college. Verdeel de portefeuilles zo dat er een goede verdeling is van de majeure beleidsterreinen. Houd hierin ook rekening met het besproken vierogenprincipe.

Vervolg

Op basis van mijn advies stel ik voor dat Gemeenschapslijst, CDA en Wij zijn Someren-VVD in gezamenlijkheid bespreken hoe zij invulling gaan geven aan de formatiegesprekken om te komen tot een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Laat na een goed gesprek het verleden achter jullie zodat er een goede basis is om de inhoud te bespreken.

Tot slot

Dit informatieproces heb ik met veel genoegen met u doorlopen. Er ligt nu een advies dat naar mijn mening voldoet aan de opdracht die door de gemeenteraad is verstrekt.

Een woord van dank aan iedereen die heeft meegewerkt aan dit informatieproces, in het bijzonder Petra Rijkers.

U heeft een gemeente om trots op te zijn en u wilt in deze bestuursperiode laten zien wat het betekent om er te zijn door en voor' de inwoners. Ik hoop van harte dat u daarin slaagt, de inwoners verdienen dat.

Ed Mathijssen

6 april 2022